

Влияние на някои социални фактори върху професионалната удовлетвореност на лекарите в болницата

Петър Атанасов

***Influence of Some Social Factors on Hospital Physician's Job Satisfaction:** This paper examines the influence of several social factors on the job satisfaction of the physicians working in four Bulgarian hospitals. Improvement of personal qualification and quality of clinical activity, timely provision of new scientific information, individual career promotion, and involvement in research contribute to job satisfaction enhancement among hospital physicians. The socio-economic environment in Bulgarian hospitals and physicians' professional satisfaction should be further improved in order to warrant a better medical service of the population.*

Key words: Job Satisfaction, Social Factors, Inquiry, Hospital Physicians, Qualification, Clinical Activity, Career

ВЪВЕДЕНИЕ

Развитието на здравеопазването изисква от лекарите да отговарят на все по-високи очаквания на обществото, което е възможно, ако те са достатъчно квалифицирани, мотивирани и удовлетворени от полагания от тях труд. Познаването на основните характеристики на професионалната удовлетвореност на лекарите в болничните заведения и на ролята на основните социално-психологически и социално-икономически фактори, влияещи върху удовлетвореността от професията и работата, може да допринесе за нейното повишаване и за постигането на по-високо качество и ефективност на дейността в съвременните български болнични заведения.

Целта на това проучване е да се анализират някои съществени фактори, влияещи върху професионалната удовлетвореност на лекарите в някои болници в България.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

През 2013 г. е проведено социологическо проучване при 450 лекари (235 мъже и 215 жени на средна възраст от $45,6 \pm 10,6$ г.) в болници в Стара Загора, Пловдив, Сливен и Ямбол. Използвана е пряка анонимна анкета, съдържаща 26 въпроса. Резултатите са обработени статистически с дескриптивен, вариационен (ANOVA) и корелационен анализ (коефициент на Pearson). Използван е програмният продукт SPSS, v. 13.0.

РЕЗУЛТАТИ

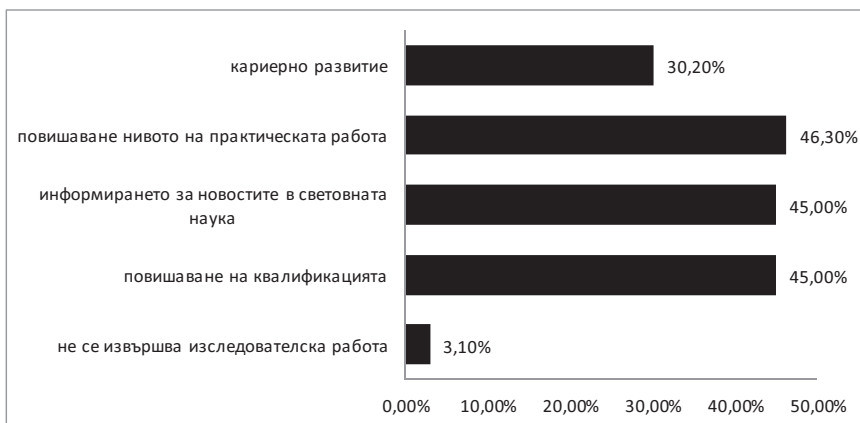
Повишаването на професионалната квалификация влияе статистически значимо благоприятно върху удовлетвореността от работата и от лекарската професия на анкетираните лица ($p < 0,001$). Лекарите, които споделят, че в тяхната болница се работи за повишаване на квалификацията, са по-удовлетворени от онези, които са на противоположното мнение. Повишаването на квалификацията води до обща удовлетвореност от професията ($60,2 \pm 22,7$) и от работата ($63,8 \pm 23,7$), а при липса на такова повишаване удовлетвореността от професията е $52,3 \pm 20,9$ и от работата - $51,2 \pm 25,8$ ($p < 0,001$).

Разликата по отношение на текущото информиране за новостите в световната медицинска наука също е статистически достоверна ($p < 0,001$). Лекарите, според които в тяхната болница се провежда такава политика, са по-удовлетворени от онези, които остават недостатъчно информирани. Добрата информираност е свързана с по-висока обща удовлетвореност от професията ($60,1 \pm 22,6$) и от работата ($63,3 \pm 23,3$), отколкото недостатъчната информираност (съответно $52,4 \pm 21,1$ и $51,5 \pm 26,2$; $p < 0,001$).

Повишаването на качеството на клиничната дейност променя общата удовлетвореност от професията и удовлетвореността от работата ($p < 0,001$). Лекарите, при които се повишава нивото на практическата работа, са по-удовлетворени от онези, според които в тяхното болнично заведение такова повишаване липсва. Чрез повишаване на нивото на практическата работа се постига обща удовлетвореност от професията от $59,8 \pm 22,5$ и от работата от $62,1 \pm 24,1$, докато при непроменено ниво те са съответно $52,5 \pm 21,2$ и $52,3 \pm 26,1$ ($p < 0,001$).

Професионалната удовлетвореност се влияе от кариерното развитие на лекарите ($p < 0,001$). Високи стойности на общата удовлетвореност от професията ($63,5 \pm 22,7$) и на удовлетвореността от работата ($67,1 \pm 22,3$) се постигат при активното подпомагане на израстването на лекарите в болницата. При липсата на такава политика общата удовлетвореност от професията и удовлетвореността от работата са съответно $52,5 \pm 20,9$ и $52,4 \pm 25,7$ ($p < 0,001$).

Само 3,10% от анкетираните лица споделят, че в тяхната болница не се извършва научно-изследователска работа (НИР). Основните приноси на НИР се състоят в повишаването на нивото на практическата клинична работа (при 46,30%), на професионалната квалификация (при 45,00%) и на информираността за новостите в световната наука (при 45,00% от случаите). Значението на НИР е най-малко по отношение на кариерното развитие (при 30,20% от случаите) (фиг. 1).

Фиг. 1. Приноси на НИР в лечебното заведение

Налице е корелация между провеждането на НИР и постигането на професионална удовлетвореност на лекарите ($p < 0,05$). Установяват се по-високи стойности на удовлетвореността от работата при лекарите в болничните заведения, където се провежда НИР ($70,7 \pm 19,5$), отколкото при онези, работещи в останалите лечебни структури НИР ($56,4 \pm 25,6$). Само 22,60% от лекарите се занимават непосредствено с НИР, макар че приблизително половината от всички анкетирани медицински специалисти са запознати с предимствата на НИР. Тези, които се занимават с НИР, са по-удовлетворени (62,3%) от останалите свои колеги (55,2%).

Ръководните кадри са по-удовлетворени от работата ($62,2 \pm 26,1$), отколкото другите лекари в болницата ($55,5 \pm 25,3$) ($p < 0,05$).

ОБСЪЖДАНЕ

При обзора на проучванията върху удовлетвореността от кариерата при жените-лекарки в САЩ се установява, че независимо от сходната обща удовлетвореност на жените и мъжете (съответно от 73,4% (между 56,4% и 90%) и 73,2% (между 59% и 90%)), жените по-често се опасяват от липсата на време за общуване с болните, колегите и семейството, те са по-малко удовлетворени от менторското отношение и подкрепата спрямо тях, както и от възможностите за кариерно развитие, признанието и заплащането [7].

Проучването на нивото на удовлетвореност от професионалната кариера на 1301 акушер-гинеколози в Япония показва депресия или тревожност при 8,4% от анкетираните лица. Съгласно резултатите от мултивариационния линеен регресионен анализ тези разстройства се дължат на по-голямата трудова натовареност, по-слабия персонален контрол, по-ниското ниво на удовлетвореност и по-продължителното работно време [8].

Професионалната удовлетвореност на 984 лекаря в провинция Лиаонинг в Китай е анализирана с помощта на въпросника за удовлетвореността на Минесота (Minnesota Satisfaction Questionnaire, MSQ) [3]. Установява се средна стойност на скалата на MSQ от 65,86. Резултатите от йерархичния регресионен анализ показват, че възприемането на подкрепата на организацията ($\beta=0,412$; $p<0,001$), психологическият капитал ($\beta=0,255$; $p<0,001$), системата за стимулиране ($\beta=0,119$; $p<0,001$) и базисното образование ($\beta=0,056$; $p=0,042$) корелират положително с удовлетвореността на лекарите от работата [3].

Най-важните фактори за професионалната удовлетвореност на анестезиолозите са трудовата автономност, контролът върху работната среда, признаването на собствената стойност от страна на колегите, професионалните взаимоотношения, лидерството и справедливостта в организацията [6].

Редица неотдавна публикувани чуждестранни изследвания по въпросите на факторите, влияещи върху професионалната удовлетвореност на лекарите в болничните заведения, представляват определен интерес [1,2,4,5,9 и др.].

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Ahmed,N., L.G.Conn, M.Chiu, B.Korabi, A.Qureshi, A.B.Nathens, S.Kitto. Career satisfaction among general surgeons in Canada: a qualitative study of enablers and barriers to improve recruitment and retention in general surgery. Acad. Med., 2012, 87(11), 1616-1621.
- [2] Bendixen,H.J., K.Ellegård. Occupational therapists' job satisfaction in a changing hospital organization - a time-geography-based study. Work, 2014, 47(2), 159-171.
- [3] Fu,J., W.Sun, Y.Wang, X.Yang, L.Wang. Improving job satisfaction of Chinese doctors: the positive effects of perceived organizational support and psychological capital. Public Health, 2013, 127(10), 946-951.
- [4] Intaraprasong,B., W.Dityen, P.Krugkrunjit, T.Subhadrabandhu. Job satisfaction and organizational citizenship behavior of personnel at one university hospital in Thailand. J. Med. Assoc. Thai., 2012, 95(Suppl. 6), S102-S108.
- [5] Lin,B.Y., T.T.Wan, C.P.Hsu, F.R.Hung, C.W.Juan, C.C.Lin. Relationships of hospital-based emergency department culture to work satisfaction and intent to leave of emergency physicians and nurses. Health Serv. Manage. Res., 2012, 25(2), 68-77.
- [6] Rama-Maceiras,P., S.Parente, P.Kranke. Job satisfaction, stress and burnout in anaesthesia: relevant topics for anaesthesiologists and healthcare managers? Eur. J. Anaesthesiol., 2012, 29(7), 311-319.
- [7] Rizvi,R., L.Raymer, M.Kunik, J.Fisher. Facets of career satisfaction for women physicians in the United States: a systematic review. Women Health, 2012, 52(4), 403-421.

[8] Sugiura-Ogasawara, M., S. Suzuki, M. Kitazawa, C. Kuwae, R. Sawa, Y. Shimizu, et al.; Japan Society of Obstetrics and Gynecology/Career Support Committee. Career satisfaction level, mental distress, and gender differences in working conditions among Japanese obstetricians and gynecologists. J. Obstet. Gynaecol. Res., 2012, 38(3), 550-558.

[9] Yami, A., L. Hamza, A. Hassen, C. Jira, M. Sudhakar. Job satisfaction and its determinants among health workers in Jimma University specialized hospital, Southwest Ethiopia. Ethiop. J. Health Sci., 2011, 21(Suppl. 1), 19-27.

За контакти:

д-р Петър Атанасов Атанасов, Катедра „Социална медицина и здравен мениджмънт“, Медицински факултет, Тракийски университет-Стара Загора, гр. Стара Загора 6003, ул. „Армейска“ № 11, тел.: 0887-711-414, e-mail: dr.patanasov@gmail.com

Докладът е рецензиран.